

ЧУДОМИР
ФИЛИП ТОТЮ ХВЪРКОВАТИЯ

chitanka.info

Този, който се залови с проучването на революционните борби в Старозагорски окръг от началото на робството до наши дни, ще трябва да отдели почетно място на Филип Тотю войводата, който с четата си често се е подвизавал из Новозагорско, Старозагорско и Казанлъшко. Този наш именит хайдутин, наречен от турците Хвърковатия, е подел борбата по средата на миналия век. Той е един от малкото борци, дочакали свободата. Трябва да сме му благодарни, загдето ни е оставил своите спомени за славните революционни борби.

Филип Тотю е роден през 1830 г. в колиби Гърците, Търновско. Една случка в неговите младежки години го подтиква към борбата. На връщане от с. Авлиени (Новозагорско, сега Асеновец) разбойници-турци убиват в Хаинбоазкия проход другаря му дядо Добри Зеленката, а него, 19-годишен младеж, раняват в рамото. Оттогава още той почва да мисли за отмъщение и решава да не тръгва никъде без оръжие. През 1851 год. Филип Тотю бил арестуван и измъчван. Втори път го арестували, загдето освободил една открадната от турчин българка. Изтезавали го жестоко, но той успял да избяга от затвора и да отмъсти на мъчителя си. Трети път бил арестуван в Нова Загора и откаран в сливенския затвор. Там още по-жестоко го измъчвали, като заключили главата му в желязна халка, а краката — в клапи. Упоритият и смел бунтарник пак успял да избяга по пътя за Търново.

В своята хайдушка дейност Филип Тотю прескачал по нашите места и често бил гост на свои ятаци в селата Люта река, Пчелиново, Хаинето (сега Гурково) и др.

През 1867 год., подгонен от турска потеря, Филип Тотю попаднал на засада около гара Кръстец, но се спасил и с четата си достигнал над с. Шипка, където, потулени зад една скала, четниците били забелязани и обкръжени от друга потеря. Нощта ги сварила в твърде неизгодна позиция, но по една дива лоза те се спуснали от скалата, избягнали обкръжението и понеже целият Балкан гъмжал от потери, тръгнали надолу и спрели при чешмата, която и сега се намира на шосето, източно от с. Шипка, с намерение да се прехвърлят в Средна гора. До самата чешма тогава имало градина, заградена със зидове. Влезли вътре и се прилепили към зида, за да починат. След малко стражата им съобщила, че откъм Казанлък пристига голяма потеря. Време за бягане нямало. Потерята спряла също до тази чешма и се разделила на три групи — едната тръгнала на север по Балкана, другата — малко по на

изток, към Черньов дол, а третата — още по̀ на изток, към Крънско. След оттеглянето на турците четата с бърз ход тръгнала към града и се скрила в казанлъшката кория. Но корията била наскоро изсечена и четниците цял ден лежали гладни и жадни в ниските храсталаци. Надвечер те се обадили на няколко кадъни в близката нива. Поискали хляб и понеже били облечени в турски дрехи, казали, че са от потерята, която търси хайдутите гяури. Кадъните не се усъмнили и им дали хляба, който имали. През нощта четниците навлезли в Средна гора и се упътили към с. Лъджите (Павел баня). По среднощ почукали на една къща. Отворила им уплашена стара жена, която ги помислила също за турци. Войводата обаче обяснил кои са те.

— Синко — рекла им жената, — щом сте такива хора, трябва да идвате от влашката земя, където имам син — Киро се казва. Не сте ли го виждали? От много време е там на печалба, но не ми се е обаждал. Дано знаете нещичко за него.

— Бабо — рекъл войводата, — от влашка земя идем и не познаваме твоя син, ама ние сме много, ела по-близо, разгледай ни и ако е с нас, познай го.

Бабата пристъпила към тях, почнала да ги разглежда, спряла се пред един и се хвърлила разплакана на шията му. Това бил синът ѝ Киро.

Тя им дала хляб, дрехи на сина си, кому кърпа, кому риза и заедно със свой роднина ги отвела в горите около село Турия. На другия ден им занесли хляб, две печени агнета и майката предала на сина си:

— Синко, потерите ви търсят все из Балкана и вие хубаво се скрихте тук, но защо не стояхте мирни? Защо вчера сте заклали двама турци близо до селото?

Четата не била извършила това убийство, но войводата счел за благоразумно да напуснат горите около село Турия, дорде е време, и да поемат пак назад към с. Лъджите. Под това село, до р. Тунджа, била воденицата на Хаджи Мехмед-аа (сега се нарича Пиперовата). Там имало само двама мливари от с. Турия — братята Вълчо и Петър. Вечерта стопанинът Хаджи Мехмед-аа оставил единия брат отвън при колата, а другия — при себе си и заключил здраво вратата. По едно време се почукало. Подучен от Филип Тотю, малкият брат извикал:

— Бате, я излез, че воловете се отвързали и потънали из градините.

— Не отваряй — рекъл турчинът, — нощем врати не се отварят.

След малко обаче един силен удар разтърсил воденицата, вратата изскочила със скобите заедно и въоръжените четници нахълтали вътре. Турчинът скочил бързо и през малка тайна врата избягал. Часовоят отвън обаче му теглил веднага куршума.

Четниците си взели достатъчно брашно и поели към с. Габарево. Преминали край селото и се насочили на север по реката Курудере. Спрели на една висока скала, от която се виждало добре наоколо. След тях пристигнала и селската черда. Една крава се отделила и тръгнала по тясна пътека към скалата. Момчетата я оградиха, нахвърлили се върху ѝ и веднага я заклали. За щастие, наскоро паднала гъста мъгла и завалял дъжд, та наклали големи огньовете и едни месели хляб, други печели месо, трети режели кожата за цървули.

На другия ден по стръмна и ронлива урва четниците започнали да се изкачват нагоре и попаднали на овчаря Коста, познат на войводата от Мъглижкия балкан. Той ги нагостил и им казал, че близо се крият трима турци разбойници, които обрели пощата при с. Рахманлий, сега Розовец, Пловдивско. Те заплашвали овчаря и го заставяли да им носи храна. Коста посочил мястото, където се криели турците. Вечерта четниците ги нападнали, убили ги, взели им дрехите, оръжие и 500 турски лири. На овчаря дали 50 лири и тръгнали пак назад към Шипка. Там някъде между Мазалат и Столетов връх се срещнали с четата на Панайот Хитов, знаменосец на която бил Васил Левски. Това е станало през юни 1867 г. След братски прегръдки и целувки войводите се оттеглили да се съвещават и решили заедно да вървят по Балкана и дружно да си пробиват път към Сърбия.

В списъка на тази Филип Тотюва чета фигурират следните нашенци: Стоян Захарлията, Цоньо (обесен в Търново) и Иван Русев от Стара Загора, Иван Шипкалийчето, Стефан Орешков (обесен в Казалък като Хаджидимитров четник) от с. Шипка, Иван Георгиев-Черния от Казанлък, Никола Турийченина от с. Турия и Киро Минчев от с. Павел баня. За тези хора ние твърде малко сме слушали и почти нищо не знаем. Добре би било, ако нашите музейни работници съберат данни за живота на тия първи наши хайдути и борци за свобода, а книгата „Прочутият Филип Тотю войвода, наречен Хвърковатия“,

написана по личните разкази на войводата от Ф. Симидов и издадена в Русе през 1900 г., да бъде издадена под редакцията на някой наш историк.

(Публикуван във в. „Септември“ (Стара Загора), XVI, бр. 12 от 26.I.1960 г.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.